

Utsjungningstraditionen

”Till slut måste man också besöka hemmet.”

Utsjungningen – den sista avfärden från hemmet

I Perho ådal har utsjungningen av den avlidne under århundraden varit en viktig del av begravningstraditionen. Seden har sina rötter i medeltiden, då den avlidne följdes på sin sista färd med böner och sång. Även om reformationen förändrade kyrkans bruk levde utsjungningen kvar som en levande folklig tradition utan skriftliga anvisningar. Först år 1984 återinfördes en anvisning om en bönestund i den avlidnes hem i Evangelisk-lutherska kyrkan i Finlands kyrkohandbok.

Kaustbytrakten är känd för att byarnas egna utsjungare behöll sin roll ovanligt länge. Medan församlingsanställda på många orter så småningom ersatte de lekmän som ledde sången, förblev traditionen i Kaustby en stark del av byagemenskapens liv.

Den avlidne återvände en sista gång hem

Ännu i slutet av 1900-talet var det vanligt att den avlidne hämtades från hälsocentralens eller sjukhusets bårhus och fördes hem en sista gång. Sommartid ställdes kistan ut på gården på en plats smyckad med granris, på en bädd av granris eller på bänkar täckta med husets finaste lakan. Under vintern eller vid dåligt väder kunde kistan bäras in i stugan.

Vid kistan sjöng man vanligen två eller tre psalmer eller andliga sånger. Vid sidan av psalmerna sjöngs också älskade andliga visor, av vilka **Kanteleeni** var den mest kända. Efter ceremonin kunde de anhöriga och de närstående ännu en sista gång se på eller röra vid den avlidne som ett avsked. Därefter slöts kistan och fördes till församlingens bårhus i väntan på begravningen.

En gemensam uppgift för bygemenskapen

Utsjungningen var mer än familjens egen sorgehögtid. Den samlade släktingar, grannar och bybor, som genom sin närvaro visade medkänsla och hedrade den avlidne. Begravningsbilen följdes ofta av en lång bilkortege, vars längd vittnade om den avlidnes anseende i bygden. Sådana korteger var ett synligt uttryck för att de närmaste inte behövde bära sorgen ensamma.

Även om det numera är ovanligt att den avlidne förs hem, lever utsjungningstraditionen fortfarande kvar i Kaustbytrakten. Ceremonin ordnas oftast i anslutning till sjukhusets, hälsocentralens eller församlingens bårhus, men dess grundläggande syfte har förblivit detsamma: att med sång följa den avlidne bort från hemmet och de närstående samt ge gemenskapen möjlighet att delta i det sista avskedet.

Utsjungningen är en av de mest särpräglade formerna av immateriellt kulturarv i Kaustbytrakten. Den berättar om ett samhälle där sången haft en viktig plats både i glädje och sorg, och där den sista färden började på gårdsplanen, ackompanjerad av de närståendes sång.

Utsjungning i Pulkkinen i Vetil. Foto: Vuokko Lahti.